

**Продовольче питання у рішеннях Політбюро ЦК КП(б)У
восени 1932 р.**

Масштабне будівництво, що проводилося в СРСР на початку 1930-х рр. потребувало все більших і більших капіталовкладень, основним же джерелом наповнення бюджету сталінське керівництво, як відомо, визначило сільське господарство. Контроль за виконанням плану здавання сільськогосподарської продукції державі покладался на партійні організації усіх рівнів. Звіт про виконання плану секретарі обкомів зобов'язані були надсилати до ЦК КП(б)У щоп'ять днів, питання про хід хлібозаготівлі було центральним на кожному засіданні Політбюро.

Цифри ж встановлювалися надреальні, зокрема, з урожаєм 1932 р. належало здати державі 5831300 тонн хліба (без страховки), що суттєво перевищувало план попередніх років [1, арк. 32]. Труднощі почали проявлятися уже влітку 1932 р., на диво, перші заходи компартійного керівництва були достатньо гуманними: постановою Політбюро ЦК КП(б)У від 28 серпня 1932 р. хлібозаготівельний план було зменшено на 655200 тонн (11,2 %) [1, арк.32]. Однак, кожна наступна п'ятиденка характеризувалася зменшенням кількості заготовленого хліба, відповідно Політбюро ЦК КП(б)У шукало варіанти вирішення питання про виконання плану.

На початку жовтня ЦК КП(б)У звертав увагу обкомів на недопустимість зниження темпів і «пропонував» негайно покінчити «з право-опортуністичним ставленням до хлібозаготівлі» [1, арк. 92]. У середині жовтня Політбюро зауважувало, що «немає ніяких інших причин такого катастрофічного становища у хлібозаготівлі окрім слабкості, а у багатьох випадках повної відсутності боротьби за хліб з боку партійних і радянських органів на місцях» і вже не «пропонувало», а вимагало «напруження усіх сил для досягнення негайного рішучого перелому у хлібозаготівлі» [1, арк. 120]. Однак, ця вимога залишилася невиконаною, а покладання відповідальності за зрив хлібозаготівлі на місцеві партійні організації ставало ідеологічно

невірним, тож партійне керівництво почало шукати інших винуватців. У рішенні Політбюро ЦК КП(б)У від 23 жовтня 1932 р. причиною млявості хлібозаготівлі називається уже недбальство МТС, які повільно здійснювали обмолот, а також «дрібнобуржуазну розпущеність» керівництва окремих колгоспів, яке навмисно затримує обмолот [1, арк. 125].

З метою стимулювання хлібозаготівлі Політбюро ЦК КП(б)У рекомендувало місцевим органам вживати як заохочувальні заходи, так і каральні. Так, 21 жовтня 1932 р. було дано вказівку провести показовий підрахунок прибутковості колгоспу і визначення частки кожного колгоспника в чіткій залежності від вироблених трудоднів, а не від кількості їдців [1, арк. 122]. Однак, ситі обіцянками, селяни не змінили свого ставлення до хлібозаготівлі, тож безумовно домінуючими стали каральні заходи. Рішенням Політбюро ЦК КП(б)У від 30 жовтня 1932 р. «для мобілізації більшовицьких сил на боротьбу за хліб» відряджалися до усіх областей надзвичайні комісії, зокрема, на Київщині її очолили Затонський та Саркіс, на Одещині – Косіор, на Харківщині – Хатаєвич [1, арк. 142].

Для боротьби із саботажниками хлібозаготівлі широко залучалися органи юстиції, від яких вимагалось хлібозаготівельні справи розглядати першочергово у найкоротший строк, як правило, виїзними сесіями, забезпечуючи при цьому диференційований підхід щодо різних соціальних груп, призначаючи особливо суворі покарання до куркулів [1, арк. 177]. На виконання директиви ЦК ВКП(б) від 9 листопада 1932 р. «у зв'язку із цілком незадовільним ходом виконання плану хлібозаготівлі» Політбюро ЦК КП(б)У 10 листопада 1932 р. прийняло рішення про повне припинення відвантаження промислових товарів на село [1, арк. 193], а рішенням від 18 листопада 1932 р. встановлювалося занесення на чорну дошку колгоспів, що «саботували хлібоздачу», це передбачало повне припинення в них кооперативної та державної торгівлі [1, арк. 212].

У листопаді 1932 р. вину за невиконання плану хлібозаготівлі було покладено на одноосібників та окремих колгоспників, «які покрали хліб». Згідно з постановою політбюро ЦК КП(б)У від 18 листопада 1932 р. у всіх

районах організовувалося вилучення «викраденого» хліба, а до колгоспів, що допустили розкрадання, застосовувати натуральні штрафи у вигляді встановлення додаткового завдання з м'ясозаготівлі у розмірі 15-місячної норми. Штрафи накладалися райвиконкомом за попередньої згоди облвиконкому [1, арк. 210]. На одноосібників штрафи такого ж розміру могли накладати сільради за попередньої згоди райвиконкому [1, арк. 213]. Важливо зауважити, що постанова не передбачає необхідності доведення факту крадіжки чи проведення будь-яких інших слідчих дій. У випадках відсутності м'яса дозволялося конфісковувати будь-яке інше продовольство.

У той же час партія ретельно дбала про своїх працівників, які у голодні 1932–1933 рр. забезпечувалися продуктовим пайком. Так, 1 листопада 1932р. Політбюро ЦК КП(б)У прийняло рішення про покращення матеріально-побутових умов керівних районних працівників. Для цього визначався їх загальний контингент – 23900 осіб (10400 – основних, 13500 – утриманців) та затверджувалися норми індивідуального постачання і громадського харчування. Для працівників РВК встановлювалося: 800 гр. хліба на день, та на місяць 2 кг. риби, 1 кг. цукру, 2 кг. крупи, 1 кг. макаронів, 0,5 кг. олії, 1 кг. сиру, 1 кг. кондитерських виробів, дещо меншими були норми для утриманців. Для районного активу також організовувалися закриті їдальні.

Отже, терор голодом був цілеспрямованою акцією компартійних проводирів, направленою на зламання опору українського селянства, на його повне підкорення волі керівників «держави трудящих». Честь партії, життя та здоров'я її відповідальних працівників пильно охоронялися, єдиними народ і партія були тільки у радянських лозунгах.

Список використаних джерел

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 6. – Спр. 237. (Протоколи №№ 82–91 засідань Політбюро ЦК КП(б) України).